

Eğitim Örgütlerinde Eylem Araştırması

Action Research in Educational Organizations

Adem BEYHAN¹

Özet

Bu çalışmanın amacı öğretmen araştırması olarak da bilinen eylem araştırmasının literatür taramasına bağlı olarak eğitim örgütlerinde kullanımını incelemektir. Eylem araştırması, eğitim örgütlerinde çalışanların (öğretmen, yönetici, uzman vb.) kendi durumlarına özgü problemlerine çözüm üretmede veya kendilerini yenileyebilmeleri için kullanabilecekleri araçlardan biridir. Eylem araştırması, okulda veya sınıfta karşılaşılan sorunların çözümü için kullanılabilir gibi okul veya ders programların iyileştirilmesinde de kullanılabilir. Eylem araştırması, öğretmenin öğretim etkinliklerini geliştirir bu da öğrencilerin daha iyi öğrenmesini sağlar. Eylem araştırması; problemin tanımlanması, veri toplama, veri analizi, eylem planının hazırlanması, sonuçların değerlendirilmesi ve sonraki eylem planının hazırlanması aşamalarından oluşur. Dairesel bir döngü halinde gerçekleştirilen bu araştırma türü nitel araştırma türü olarak kabul edilmekle birlikte verilerin toplanmasında nitel ve nicel veri toplama yöntemleri kullanılabilir. Bu çalışmada eylem araştırmasına ilişkin kavramsal bir çerçeve çizilmeye çalışılmış, araştırma türünün tarihsel gelişimine değinilmiş ve öğretimde kullanımı üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Eylem Araştırması, Öğretmen Araştırması, Eylem Öğrenme

Abstract

The purpose of this article is to examine the usage of action research also known as teacher research in educational organizations on a literature review. Action research is one of the tools that employees in educational organizations (teachers, principals, experts etc.) can use to find solutions to specific problems related their own situations or to refine his/her actions. Action research can be used to solve problems encountered in schools and classrooms and can also be used in school development or improving curriculum. Action research helps teachers be more effective in their teaching activities and this allows students learn better. Action research consists of six steps which are respectively stating problem, collecting data, analyzing data, action planning, evaluating results, next action planning. Although this research type which occurs in an endless cycle is accepted as a qualitative research method, it is possible to use both qualitative and quantitative data collection techniques. In this study, it has been tried to construct a conceptual frame, mentioned about history of action research, and emphasized on using in teaching.

Key words: Action Research, Teacher Research, Action Learning

Giriş

Dünya hızla ilerlemekte, buna bağlı olarak koşullar da sürekli değişmektedir. Bu değişim sürecinde insanlar kendini geliştirmek, yenilemek hatta değiştirmek zorunluluğunu hissetmektedir. Aksi halde genelde kendi yaşamlarında özelde ise yaptıkları işlerde değişimden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaları kaçınılmaz görünmektedir. İnsanlar,

¹ Eğitim Yönetimi Bilim Uzmanı,

durumlarını tespit etmek, sorunlarına çözüm bulmak ve gelişme sağlamak için bir takım araştırmalar yapmaktadırlar. Araştırmalarda kullanılan yöntemler araştırma konusunun doğasına göre farklılık gösterebilmektedir. Araştırmalarda genellikle betimsel ve deneysel yöntemler kullanılmaktadır. Ancak bazı durumlarda sadece o alana özel araştırma yöntemleri de bulunabilir.

Eğitim alanında çalışanların (öğretmen, yönetici, uzman vb.) kendi durumlarına özgü sorunlara çözüm bulmak veya gelişimlerini sağlamak için kullanabilecekleri araştırma yöntemlerinden biri de eylem araştırmasıdır. Eylem araştırmaları nitel araştırma yöntemlerinden biri olarak da kabul edilmektedir. Eylem araştırmaları, günlük yaşamda karşılaşılan sorunların çözümüne odaklanması, küçük gruplar üzerinde uygulanabilmesi ve sorunu yaşayanın araştırmacı olabilmesi gibi nedenlerden dolayı başta öğretmenler olmak üzere birçok eğitim çalışanının kullanabileceği özel bir araştırma yöntemidir.

Bu çalışmanın amacı; eylem araştırmasının özellikleri, türleri, geçerlik ve güvenilirliği, eylem araştırmasının eğitim örgütlerinde kullanılmasının literatür taramasına bağlı olarak incelenmesidir. Bu amaca ulaşabilmek için bu çalışmada eylem araştırmasına ilişkin tanımlar, eylem araştırmasının tarihsel gelişimi, amacı, özellikleri, türleri, aşamaları, geçerlik ve güvenilirliği, eylem araştırmasının uygun olduğu durumlar, eylem araştırmasındaki etik sorunlar ve eğitim örgütlerinde kullanılması gibi konulara yer verilmiştir.

Eylem Araştırmasına İlişkin Tanımlar

Eylem araştırması; katılımcı eylem araştırması (participatory research), işbirlikçi araştırma (collaborative inquiry), özgürlükçü araştırma (emancipatory research), eylem öğrenme (action learning), bağlamsal eylem araştırması (contextual action research) gibi isimlerle de bilinmektedir (O'Brien, 2001, 3). Bu araştırma türünü, "öğretmenin araştırma sürecinde araştırmacı rolünü üstlenmesinden dolayı" (Köklü, 2001), literatürde öğretmen araştırması olarak da görmek de mümkündür. Aşağıda eylem araştırmasına ilişkin yapılan tanımlardan bazılarını yer verilmiştir.

Kemmis'e göre (1988, 168) eylem araştırması, sosyal durumlardaki katılımcıların a- kendilerinin sosyal ve eğitimsel uygulamaları, b- bu uygulamaların anlaşılması ve c- bu

uygulamaların yürütüldüğü durumların rasyonelliğinin ve doğruluğunun artırılması amacıyla gerçekleştirilen kendini yansıtıcı araştırma şeklidir.

Eylem araştırması, genellikle katılımcıların kendi problemlerini tanımlama, çözme ve durumunu geliştirmeyi amaçlayan ve diğer çalışanlarla birlikte yapılan araştırma türüdür (Greenwood & Levin, 2007, 3). Bu araştırma türünde araştırma soruları katılımcılarla birlikte belirlenir. Burada araştırmacının rolü genellikle, danışma sürecinde, problemin tanımlanmasında ve mevcut literatür dahilinde soruları açıklamaya çalışan bir kolaylaştırıcı şeklindedir (Marshall & Rossmann, 2006, 164-165).

Eylem araştırması, tanımlama - değişim - araştırma şeklinde devam eden dairesel bir süreçtir. Tanılamanın sonuçları değişim için fikir verir; değişim aynı sisteme uyarlanır ve değişimin etkileri sonraki araştırma ve tanımlama süresince not edilir (Cummings & Worley, 1997, 610).

Eylem araştırması, araştırmacının içinde bulunduğunu düşündüğü bir problemden, ikilemden veya belirsizlikten ortaya çıkar. Uygulamalı bir araştırma yöntemidir ve genellikle üç koşulun karşılanmasıyla gerçekleştirilir. Bunlardan birincisi; ele alınan konunun sosyal uygulamalarda yer alan ve değişmesi gereken bir konu olması, ikincisi; araştırmacının eşit bir işbirliği içinde bulunduğu katılımlı bir eylemde bulunması ve üçüncüsü; araştırmanın planlama, uygulama, gözlemlene, yansıma döngüsü içinde bulunması, sistematik ve kaydedilmiş bir çalışma şeklinde olmasıdır (Swann, 2002).

Eylem araştırması, uygulayıcının doğrudan kendisinin ya da bir araştırmacı ile birlikte gerçekleştirdiği ve uygulama sürecine ilişkin sorunların ortaya çıkarılması ya da hali hazırda ortaya çıkmış bir sorunu anlama ve çözmeye yönelik veri toplama ve analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımıdır. Eğitim örgütlerinde eylem araştırması; bir okulda çalışan yönetici, öğretmen, eğitim uzmanı veya diğer tür kuruluşlarda çalışan mühendis, yönetici, planlamacı, insan kaynakları uzmanı gibi bizzat uygulamanın içinde olan kişiler tarafından uygulanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 295).

Watts'a (1985) göre eylem araştırması, katılımcıların (öğretmen ve eğitim yöneticilerinin) araştırma tekniklerini kullanarak kendi eğitim uygulamalarını sistematik olarak dikkatle gözden geçirmesi sürecidir (Akt. Ferrance, 2000, 1).

Birçok araştırma türü arasında, eylem araştırması, gelecekteki uygulamalarını belirlemesi ve değiştirmesi amacıyla öğretmen tarafından yapılan kontrollü bir araştırma sürecini ifade eder. Bu araştırma, öğretmenin çevresinde (öğrencileri, çalıştığı okul vb.) bulunan eğitime ilişkin konular dâhilinde gerçekleştirilir (Ferrance, 2000, 1).

Eylem araştırması, kısaca, yaparak öğrenme olarak tanımlanabilir. Bir grup insan, bir problemi tanımlar, problemi çözmek için bir şeyler yapar, yaptıklarının ne derece etkili olduğuna bakarlar, yeterli olamaması halinde yeniden sorunu çözmeye çalışırlar (O'Brien, 2001, 3).

Eğitim uygulamalarını düzeltmek için özellikle eylem araştırmalarının önemi büyüktür. Eğitimde eylem araştırması, eğitim uygulamalarını anlamak, değerlendirmek ve daha sonra değiştirmek ve iyileştirmek için yapılan araştırmalardır (Köklü, 2001, 36).

Watts'a (1985) göre eylem araştırması bazı temel sayıtlara dayanır. Bunlar şu şekilde ifade edilebilir (Akt. Ferrance, 2000, 1):

Öğretmenler ve eğitim yöneticileri;

En iyi kendileri için tanımladıkları problemler üzerine çalışırlar,

Kendi çalışmalarını inceleme ve değerlendirmeye cesaretlendirildiklerinde ve farklı çalışma yollarını dikkate aldıklarında daha başarılı olurlar,

İşbirliği içinde bulunarak birbirilerine yardımcı olurlar,

Meslektaşlarıyla birlikte çalışmaları mesleki gelişimlerine yardımcı olur.

Eylem araştırması; öğretmen, yönetici vb. uygulayıcıların kendi durumlarını veya yaşadıkları sorunları tanımlama, değiştirme ve geliştirme amacıyla bilimsel araştırma süreçleri kapsamında diğer uygulayıcılarla iş birliğinde bulunarak yaptıkları araştırmalardır. Yukarıdaki tanımlar dikkate alındığında yerel sorunlar, yerel uygulayıcılar, işbirliği, problem tanımlama, değişim, geliştirme gibi kavramların ön plana çıktığı görülmektedir.

Tarihsel Gelişim

Literatürde eylem araştırmasının ortaya çıkışına ilişkin bir görüş birliği bulunmamaktadır. Tomal (2003, 6); Galileo, Aristotle, Newton ve John Dewey gibi

filozofların eserlerinde eylem araştırması ilişkin bulgulara rastlandığını belirtmekle birlikte Kurt Lewin ismi üzerinde birçok yazarın hem fikir olduğunu ifade etmektedir.

Buna paralel olarak, Kemmis & McTaggart (1988), Zuber-Skerrit (1992), Holter & Schwartz-Barcott (1993) gibi yazarlar eylem araştırmasının Amerikalı bir psikolog olan Kurt Lewin tarafından ortaya atıldığı görüşündedirler. McKernan (1998) eylem araştırmasının bir araştırma yöntemi olarak, köklerinin 19. yüzyılın ikinci yarılarında meydana gelen eğitimde bilim hareketlerine kadar dayandığını ve geçen yüzyıl boyunca geliştiğini ifade etmektedir. Ona göre eylem araştırmasının başta Kurt Levin olmak üzere Collier (1945), Lippitt & Radke (1946) ve Corey (1953) gibi birçok sosyal reformcular tarafından kullanıldığına ilişkin kanıtlar bulunmaktadır (Akt. Masters, 1995).

Eylem araştırması tek bir akademik disiplinden oluşmadığından karmaşık bir tarihi vardır (Miller, Greenwood & Maguire, 2003). Bu araştırma türü, Avrupa ve Amerika'da savaş sırasında, sosyal bilimcilerin birtakım problemlere çözüm bulunmasına yardım etmek amacıyla ortaya çıkmıştır (Reason, 2001). Wallace'a (1987) göre eylem araştırması, ilk kez 1945 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde Collier tarafından yerli Amerikan halkın tarımsal faaliyetlerini geliştirmek üzere ortaklaşa yürütülen bir çalışmanın tanımlanması için kullanılmıştır (Akt. Ekiz, 2009, 180). Aynı yıllarda eylem araştırmasının Lewin tarafından aktif olarak kullanıldığı ve geliştirildiğine ilişkin birçok araştırmacının (Masters, 1995; Ferrance, 2000; O'Brien, 2001; Tomal, 2003; Aydın, 2005) görüş birliğinde olduğu söylenebilir.

Lewin (1947, 1948), işbirlikçi problem çözmenin geliştirilmesi üzerine odaklanmış, bireysel problem çözme yerine ortaklaşa problem çözmenin önemini vurgulamış ve grup çalışmalarının eylem araştırması sürecinin bir parçası olduğunu ileri sürmüştür. Lewin, etkileşimli süreçlerle bireylerin davranışlarının ve eylemlerinin değişimini destekleyen ve adanma oluşturan grup tartışmalarının gücüne inanmıştır. Lewin'e göre eylem araştırması; 1) gerçeklerin bulunmasına yönelik bir planlama, 2) harekete geçme ve 3) eylemin sonuçlarına ilişkin gerçekleri ortaya çıkarma olarak üç dairesel aşamada gerçekleşmektedir (Akt: Masters, 1995; Acker & Miller, 2002).

Eylem araştırmasını eğitimde ilk kullananlardan biri Stephan Corey'dir. Corey (1953), eğitimde bilimsel yöntemin, eğitimcilerin bilginin hem araştırılmasında hem de

uygulamasında yer alacağından, değişiklik getireceğine inanmıştır. Corey, 1950'li yıllarda birçok kişinin eylem araştırmasını bilimsel olmamakla eleştirmesine rağmen, öğretmenler ile araştırmacıların birlikte çalışmaları gerektiğini savunmuştur. Sonraki yıllarda, araştırma desenlerinde deneylerin ve nicel veri toplama tekniklerinin bir norm haline gelmesiyle, eylem araştırmasına olan ilgide düşüş görülmektedir (Ferrance, 2000, 7-8).

1960'larda eylem araştırmasına yönelik eleştirilerin arttığı ve araştırmanın bilimselliğinin sorgulandığı görülmektedir. Bu eleştiriler, eylem araştırmasının, daha çok örnek olay çalışmalarıyla ilgilendiği ve çalışmanın evrenini temsil etmediği yönünde yoğunlaşmıştır (Glanz, 1999). Diğer taraftan özellikle endüstriyel tasarım alanında yapılan çalışmalar kavramın eleştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Mühendislik kökenli araştırmacılar sorunların çözülmesinde "*bilimsel yöntemlerin*" (nicel yöntemler) kullanılması gerektiğini savunmuşlardır (Swann, 2002). Diğer bir ifadeyle, bu dönemde pozitivist yaklaşımın hakim olduğu nicel araştırmaların yaygın olduğu dönemdir.

1970'li yıllara gelindiğinde eylem araştırmasına olan ilginin tekrar yükseldiğini görülmektedir. Bu dönemde eğitim uygulamacıları, eğitimin sorunlarını çözmeye bilimsel araştırma yöntemlerini ve eylem araştırması yönteminin eğitimde uygulanabilirliğini sorgulamaya başladılar. Federal yönetimlerce bazı araştırmaların desteklendiği ancak desteklenen bu araştırmaların sonuçlarının uygulamaya yerleşmediği, kuramsal düzeyde kaldığı görülmektedir (Ferrance, 2000, 8).

1970-80'li yıllar, eylem araştırmasının Amerika'dan İngiltere'ye kadar geniş bir alana yayıldığı ve eğitimde yoğun olarak kullanılmaya başlandığı yıllardır. Bu yıllarda, eğitimcilerin, bu araştırma yönteminden aktif bir biçimde yararlandığı, Lawrence Stenhouse gibi bazı eğitimcilerin Lewin'in görüşlerini geliştirdiği ve bu yöntemin eğitimin önemli konuları üzerinde kullanıldığı görülmektedir (McNiff, 2002).

Eğitimde eylem araştırmaları, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. 1980'li yıllara kadar öğretilerin mesleki gelişimlerinin gerçekleştirilebilmesi için öğretim genellikle, üniversitelerde ve bölgesel merkezlerde düzenlenen kurslarda verilmekteydi. Sonraki dönemlerde ise bu eğitimlerin niteliğinde değişimler gerçekleşti. Eğitimler akademi merkezli olmaktan çıkıp öğretmen merkezli eğitim araştırmalarına döndü (McNiff, 1988; akt. Ekiz, 2009, 182).

Eylem araştırmasının temel konusu, öğretmenlerin araştırmacı olmasıdır. Bu yönde “araştırmacı olarak öğretmen” terimini ilk kullanan İngiliz eğitimci Lawrence Stenhouse’dur. Stenhouse (1975), öğretmenlerin de araştırmacı olabileceklerini ve kendi uygulamalarını bu şekilde geliştirebileceklerini ileri sürmüştür. Stenhouse’un bu görüşleri sonraki dönemlerde Eliot & Adelman gibi araştırmacılar tarafından geliştirilmiş ve araştırma ve uygulamanın farklı olmadığı aksine iç içe olduğu, birbirini desteklediği ifade edilmiştir (Ekiz, 2009, 182).

Ekiz (2009, 182); bu araştırma modelinin günümüzde öğretmenler tarafından kullanılmak üzere yaygınlaştırıldığını, hatta 2001 yılından başlayarak İngiliz Hükümeti tarafından desteklendiğini, eğitimin çeşitli konularında öğretmenlerin araştırma yapmaya teşvik edildiğini ve araştırma yapmak isteyen öğretmenlere gerekli maddi desteğin sağlandığını belirtmektedir.

Eylem Araştırmasının Amacı, Özellikleri ve Araştırmacının Rolü

Eğitim araştırmalarının temel amacı kuramı test etmek ve var olan bilgiyi geliştirmektir. Bu tür araştırmalarda araştırmacı, araştırma sonuçlarının uygulama yaptığı örneklemin ötesinde uygulanabilirliği ile ilgilenir. Oysa eylem araştırmasında temel amaç öğretmene veya yöneticiye okulu ile ilgili karar vermede yardımcı olacak verileri toplamaktır (Borg, 1987, 284).

Eylem araştırması, birçok nedenle yapılabilir. Bu araştırma türü, hemen hemen tüm alanlarda ortaya çıkan sorunlara çözüm bulmaya yönelik bir araştırma çeşididir; uygulamacıların her türlü sorunlarını çözmek için kendi uygulamalarını incelemeleri üzerine kurulu bir süreçtir. Genellikle eylem araştırması, sorunların çözümüne yönelik iş birlikçi bir etkinliktir. Eylem araştırması, katılımcıların üzerinde çalışılan durumla ilgili derinlemesine yaptığı kritik ve pratik tecrübelerine dayanmaktadır. Bu yüzden, araştırmalara ve eyleme rehber olacak bir kuram geliştirmeyi amaçlamaktadır (Köklü, 2001, 35).

Eylem araştırması okula dayalı program geliştirme, mesleki gelişme, sistem planlaması, okulu yeniden yapılandırma ve bir değerlendirme aracı olarak kullanılır (Ferrance, 2000, 26). Bu araştırmanın eğitim alanındaki en önemli amacı ise, eğitim dünyasında ortaya çıkan gerçekleri anlamak ve sistematik olarak değiştirerek geliştirmeye çalışmaktır (Kuzu, 2009).

Eylem araştırması eğitim alanında bazı temel özelliklere sahiptir. Carson, Connors, Smits & Ripley (1989) eylem araştırmasının genel özelliklerini şu şekilde sıralamışlardır (Akt. Aydın, 2005, 241-242):

Eylem araştırması;

- İşbirliğine dayanır,
- Çalışanların öz eleştiri yapmasına olanak verir,
- Sistematik bir öğrenme sürecidir,
- Çalışanların yaptıkları iş hakkında düşüncelerini sınamalarını gerektirir,
- Açık fikirli olmayı gerektirir,
- İş deneyimleri hakkında kişisel günlük tutmayı gerektirir,
- Politika geliştirmeye yönelik bir süreçtir,
- İş yerinin eleştirel bir analizidir,
- Özellikler üzerine vurgu yapar,
- Küçük grupların işbirliği içinde çalışmasıdır,
- İş uygulamalarının gerekçelendirilmesidir.

Eylem araştırmasında, öğretmen araştırmacılar yalnız çalışabileceği gibi diğer öğretmenlerle, öğrencilerle ve üniversitedeki araştırmacılar ile işbirliği yapabilirler. Bu tür araştırmalarda deneysel desenler, sistematik gözlem, betimsel araştırma ve örnek olay çalışmaları içeren çeşitli tekniklerin ve yaklaşımların kullanılması söz konusudur (Downhower, 1990; Eisenhart & Borko, 1993; Neubert, 1989; Wessinger, 1992; Akt. Köklü, 2001, 36). Ayrıca, bu tür araştırmalarda hipotez test etmekten, korelasyonel çalışmalar ve istatistiksel analizlerden ziyade, keşfetmeye ve yoruma dayalı nitel araştırma yöntemleri kullanılmaktadır. Eylem araştırmasında derinlemesine görüşmeler, katılımcı gözlemler, örnek olaylar ve hikâye tarzı anlatımlara yer verilmektedir. Katılımcıların problemlere ilişkin derinlemesine ve detaylı açıklamaları, alan notları, fotoğraflar, filmler ve teyp kayıtları eylem araştırması için gerekli olan dokümanları oluşturur (Borgia & Schuller, 1996; Akt. Köklü, 2001, 36).

Bir okulda çalışan yönetici, öğretmen, eğitim uzmanı veya bir kurumda çalışan mühendis, planlamacı, yönetici gibi kişiler eylem araştırmacısı olabilir. Araştırmacı, kurum içinden veya kurum dışından olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 295). Genel anlamda, eylem araştırmacısının; planlayıcı, katalizör, öğretmen, dinleyici, sentezleyici, kolaylaştırıcı, gözlemci, raportör gibi rollerde bulunduğu söylenebilir (O'Brien, 2001).

Araştırmacının rolü, problem durumunu mümkün olduğunca doğru şekilde belirlemek veya açıklamaktır. Buradaki amaç çoklu durumlar için genellenebilir yasalar oluşturmak değil tersine, sonuçlardan veya çözümlerden etkilenenlerin durumunu geliştirmek ve değiştirmektir (Zuber-Skerritt, 2001).

Eylem araştırması; bireysel olarak sınıf bazında, birkaç sınıfı kapsayarak grup halinde ve okul çapında veya bölgesel nitelikte ise takım halinde yapılabilir (Ferrance, 2000, 3). Eylem araştırması genellikle nitel araştırma yöntemlerinden faydalanmakla beraber araştırmacının amacına uygun olarak nicel araştırma yöntemlerinden de faydalanabilmektedir (Kuzu, 2009). Bu yüzden geleneksel (nitel - nicel yöntemler) yöntemlerle benzerlikleri bulunmaktadır. Ancak bu yöntemlere göre birçok farklılığı da barındırmaktadır.

Bu benzerlik ve farklılıkları ilişkin görüşleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Eylem araştırması, yerel sorunların çözümüne odaklıdır. Araştırmacının yürütülmesi için çok fazla eğitim gerektirmez. Araştırmacı sorun bağlamının içinden biridir. Genellikle sorunun durumuna göre araştırmacının geliştirdiği veri toplama aracı kullanılır. Araştırmacının planlanması ve yürütülmesi süreçleri diğer yöntemlere göre daha esnektir. Araştırmacının bulguları ve sonuçları araştırmacının özelliklerine göre yorumlanır. Kasıtlı bir örneklem üzerinde çalışılır (Fraenkel & Wallen, 2006; akt. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009, 275). Araştırmacının, araştırmayla ilgili bireysel tecrübe ve görüşleri veri olarak kabul edilir Araştırma genellikle çok küçük bir örneklem üzerinde gerçekleştirildiğinden sonuçları çok nadir olarak genelledebiliriz (Glanz, 1999).

Diğer taraftan, nitel ve nicel araştırmalarda araştırmacının yürütülebilmesi için gerekli ve yeterli düzeyde eğitim alınması zorunludur. Araştırmacı genellikle sorunun içinde değildir. Genellikle uzmanlar tarafından geliştirilmiş ya da denetlenmiş veri toplama araçları kullanılır. Araştırmacının planlanması ve yürütülmesi süreçleri daha tutucudur. Bunların

haricinde, nicel araştırmalar, kuramları sına, genellenebilir bilimsel veriler üretmeye odaklanma, seçkisiz örneklem üzerinde çalışma, öznel deneyim ve görüşlerden uzak durma gibi özellikler de taşımaktadır.

Görüldüğü üzere, bu araştırma türü daha çok nicel araştırma yöntemlerine göre farklılık göstermektedir. Eylem araştırmasının nitel araştırma yöntemlerinden biri kabul edildiği dikkate alınırsa bu sonucun doğal olduğu söylenebilir.

Eylem Araştırması Türleri

Kaynaklarda eylem araştırmasının farklı türlerine rastlamak mümkündür. McKernan (1991, 16-27) farklı epistemolojik ve araştırma yaklaşımlarını bir araya getirerek eylem araştırmasını “teknik/teknik işbirlikçi/bilimsel eylem araştırması”, “karşılıklı işbirliği/uygulama/tartışma odaklı eylem araştırması” ve “özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması” olarak üç grupta toplamıştır. Aşağıda bunlara kısaca değinilmiştir.

Teknik/bilimsel/işbirlikçi eylem araştırması.

Bu yaklaşımda, daha önceden belirlenmiş bir kuramsal çerçeve içinde bir uygulamanın test edilmesi veya değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yaklaşım, uygulama sürecini betimlemeye çalışır. Kuramsal çerçeveye hakim olan bir araştırmacı rehberliğinde uygulayıcı yeni bir yaklaşımı uygulamaya koyabilir ve bu süreç araştırmacı tarafından analiz edilerek uygulamaya yönelik bir değerlendirme yapılabilir. Uygulama sürecinde uygulayıcı ve araştırmacı arasında sıkı bir etkileşim vardır. Uygulamada karşılaşılan sorunlar araştırmacıya iletilir ve araştırmacı uzmanlığı dâhilinde çözüm yollarını uygulayıcıya aktarır. Uygulayıcı öneriler doğrultusunda uygulamaya devam eder (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 296). Bu yaklaşım, bilginin edinilmesinde pozitivist bir yaklaşımı benimsemektedir (Norton, 2009, 53).

Karşılıklı işbirliği/uygulama/tartışma odaklı eylem araştırması.

Yorumcu bakış açısına sahip olan bu araştırmada (Norton, 2009, 53) araştırmacı ve uygulayıcı bir araya gelerek uygulamada ortaya çıkan olası sorun alanlarını, bu sorunlara neden olan olası etmenleri ve olası müdahale yollarını saptarlar. Yaklaşım, uygulamayı geliştirmeye yönelik olduğundan “uygulama odaklı eylem araştırması” olarak da bilinir. Bu yaklaşım “Teknik/bilimsel/işbirlikçi” yaklaşıma göre daha esnektir. Araştırmacı ve

uygulayıcı arasındaki etkileşim araştırmanın seyrini değiştirebilir. Ancak, bu seyir değişikliği sistematik veri toplanmasını zorlaştırabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 296-297).

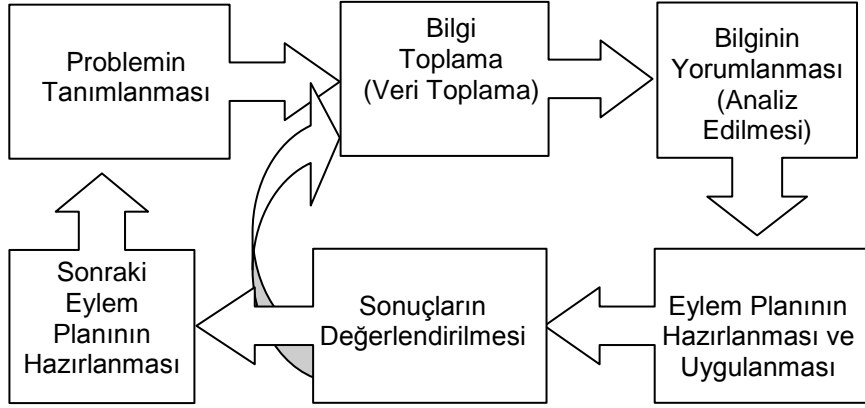
Özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması.

Eleştirel bakış açısına sahip bu yaklaşımda (Norton, 2009, 54) uygulayıcıya yeni bilgiler, beceriler ve deneyimler kazandırılması ve uygulayıcının kendi uygulamalarına karşı eleştirel bakış açısı kazanması amaçlanmıştır. Böylelikle, uygulayıcı kendi uygulamalarını bir problem çözme süreci olarak görecektir ve sürekli olarak bu süreç içinde kendi rolünü sorgulayacaktır. Aynı zamanda, uygulamalarına eleştirel bir gözle bakabilme anlayışını geliştirebilecek ve uygulamada sık sık karşılaşılan sorunlara ilişkin rasyonel açıklamalar getirebilecektir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 297).

Eylem araştırmasının türleri dikkate alındığında her bir türün belirli bir paradigma içerisinde yer aldığı ve hareket ettiği görülmektedir. Örneğin, teknik/bilimsel tür önceden belirlenen bir kuramsal çerçeveye oturtulmak istenmesi ve nesnelliğin temel alınması onun pozitivist paradigma tabanlı olduğunu göstermektedir.

Eylem Araştırmasının Aşamaları

Eylem araştırmasının aşamalarının oluşturulmasında literatürde farklılıklar görülmektedir. Örneğin Shön (1983; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008, 298) ve Bassey (1988; akt. Köklü, 2001), Cummings & Worley (1997) eylem araştırmasını sekiz aşamada, Büyüköztürk ve diğerleri (2009) beş aşamada ve Ferrance (2000) altı aşamada ele almıştır. Ferrance'nin (2000) sınıflandırması diğer yazarların ortaya koyduğu aşamaları özetler niteliktedir. Şekil 1'de bu aşamalara yer verilmiştir.

Şekil 1. Eylem Araştırması Aşamaları

Kaynak: Ferrance'dan (2000, 9) uyarlanmıştır. Ferrance, E. (2000). Action Research. Themes in Education. USA: Northeast and Islands Regional Educational Laboratory at Brown University.

Aşağıda bu aşamalara kısaca değinilmiştir.

Problemin tanımlanması. Bu aşamada araştırmaya ilişkin sorular belirlenir. Soruların konuyla ilişkili olması, günlük işlerle sınırlandırılması sonrasında anlamlı ve uygulanabilir bir soruya indirgenmesi oldukça önemlidir. Bu aşamanın iyi planlanması yanlış bir başlangıcı önleyecektir. İyi bir araştırma problemi için oluşturulan sorularda bazı noktalara dikkat edilmelidir. Sorular; evet/hayır şeklinde olamamalı, anlamlı, kısa ve özlü olmalı, açık bir dille yazılmalı ve jargondan kaçınılmalıdır. Ayrıca cevabı önceden belli olan sorulara yer verilmemelidir (Ferrance, 2000, 9).

Bilgi toplama. Önceki aşamada belirlenen sorular doğrultusunda problemin daha ayrıntılı tanımlanması ve problemin çözümüne yönelik öneriler elde etmek amacıyla ilgili alanda veriler toplanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 300). Verilerin toplanmasında; araştırmacı notları, öğrenci yazıları/ödevleri, günlükler, bireysel ya da grup görüşmesi, gözlem, anket, dokümanlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 300-302), ses ve görüntü kayıtları, öz değerlendirmeler, kontrol listeleri (Thorne & Qiang, 1996; Ferrance, 2000, 1; Sagor, 2000, 76-85) vb. araçlardan yararlanılabilir. Diğer bir ifadeyle veri toplamada, nitel ve nicel veri toplama tekniklerinden kullanılabilir.

Bilginin yorumlanması. Bu aşamada belli başlı konular belirlenir, toplanan verilere göre bir analiz yöntemi seçilir (Thorne & Qiang, 1996). Veri analizi, verilerin düzenlenmesi, araştırma soruları dâhilinde tanımlanması ve yorumlanması aşamalarından oluşur (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 303). Verilerin analizinde hem nicel hem de nitel analiz tekniklerinden yararlanılabilir (Hendricks, 2006; akt. Kuzu, 2009). Eylem araştırmasında verilerin analizinde en çok betimsel çözümleme, içerik çözümlemesi ve tümevarım çözümlemesi teknikleri kullanılır (Kuzu, 2009).

Eylem planının hazırlanması ve uygulanması. Bu aşama, analiz sonuçları ve yorumu çerçevesinde araştırmacının ilgili uygulama ya da sürece ilişkin bir çözüm planı ya da alternatif bir uygulama geliştirmesine ilişkindir. Araştırmacı uygulama sürecinde tespit ettiği problem kaynaklarını ortadan kaldırmaya yönelik adımları belirler ve bunları sürece yayılmış sistematik bir plana yerleştirir. Eylem planında yapılacaklar, bunların süreleri ve zamanı açıkça belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 303-304).

Geliştirilen plana göre hazırlanan işlem basamakları uygulamaya konur. Uygulama sürecinde hazırlanan plana bağlı kalınır. Bu süreçte görülen problemlerin çözümüne veya ortaya çıkabilecek yeni durumların özelliklerine göre gerekli değişiklik yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 304).

Sonuçların değerlendirilmesi. Uygulama ile istenen sonuçlara ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesi yapılır (Ferrance, 2000, 12). İstenen duruma ulaşılamaması halinde araştırmacı tekrar problem tanımlama aşamasına dönmeli, gerekirse dış destek alarak problemi yeniden tanımlamalıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009, 278).

Sonraki eylem planının hazırlanması. Yeniden tanımlanan probleme göre yeni bir eylem stratejisi geliştirilmeli ve yeniden uygulamaya konmalıdır (Büyüköztürk ark., 2009, 278). Araştırma problemine dayalı olarak bu aşama birkaç kez tekrar edilebilir, farklı uygulamalar denenebilir ve sonuçlar değerlendirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 305).

Eylem Araştırmasında Evren ve Örneklem, İç ve Dış Geçerlik

Eylem araştırması, yerel uygulayıcıların okullarında ve bölgelerinde karşılaştıkları belli başlı sorunların çözümüne odaklanır (Burke & Christensen, 2004, 10-11). Genellikle, bir okuldaki herhangi bir dersi kapsayan, ulaşılabilen küçük bir evren üzerinde uygulanır

(Wiersma, 2009, 12). Fraenkel & Wallen'e (2006) göre araştırma sonuçları çoğunlukla genellenmez, hatta bazı durumlarda istense bile genellenemez. Bu nedenle, geniş bir evrende çalışılması, seçkisiz bir yöntemle bir örneklem seçilmesi bu araştırma türü için zorunlu değildir (Akt. Büyüköztürk ark., 2009, 279).

Eylem araştırmalarına araştırmacı yanlılığının karışması olasılığı çok yüksektir. Bu yüzden araştırmacının planlanması, verilerin toplanması, çalışma grubunun belirlenmesi ve araştırmacının yürütülmesi sürecinde uzmanlardan yardım alması araştırmacının tutarlı ve amacına uygun olarak gerçekleştirilmesinde önemli katkıda bulunacaktır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009, 279). Eylem araştırmalarında geçerlik, çoklu görüş açıları sağlandığında gerçekleşir (Köklü, 2001, 36). Eylem araştırması genellikle küçük gruplar üzerinde ve kasıtlı örneklemelere gerçekleştirildiğinden dış geçerliği düşüktür (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009, 279).

Eylem Araştırmasının Uygun Olduğu Durumlar

Eylem araştırmaları, belirli bir problemin çözümüne odaklı olduğundan önceden kurgulanan deneysel araştırma desenlerinden ziyade gerçek durumları kapsayan araştırmalarda kullanılır (O'Brien, 2001). Başka bir ifadeyle, eylem araştırmaları, belirli bir durumda belirli bir problemin gerektirdiği bilgiye gereksinim olduğu veya var olan bir sistem üzerine yeni bir yaklaşımın yerleştirilmesinin amaçlandığı durumlarda kullanılır (Cohen & Manion, 1996, 194).

Eylem araştırmasının okul ortamındaki kullanım alanlarını daha da somutlaştırmak gerekirse kullanıldıkları alanlar şu şekilde sıralanabilir (Cohen & Manion, 1996, 194):

- Öğretim Yöntemleri. Geleneksel yöntemler yerine keşfederek öğrenmeye dayalı yöntemleri getirmek,
- Öğrenme Stratejileri. Öğrenme ve öğretmede tek-konu stili yerine bütünleştirilmiş yaklaşımı benimsemek,
- Değerlendirme yöntemleri. Mevcut değerlendirme yöntemlerini geliştirmek,
- Tutum ve değerler. İşe karşı olumlu tutumları desteklemek veya öğrencilerin değer sistemini yaşamın gereklerine göre değiştirmek,

- Öğretmenlerin hizmetiçi gelişimleri. Öğretim becerilerini geliştirmek, yeni öğretim metotları geliştirmek, analiz güçlerini artırmak, üst düzeyde öz farkındalık yaratmak,
- Yönetim ve kontrol. Davranış düzeltme tekniklerinin aşamalı olarak sunumu,
- Yönetim. Okul yaşamının yönetsel açıdan etkililiğini artırmak.

Yukarıdaki maddeler dikkate alındığında eylem araştırmasının eğitim öğretime ilişkin birçok alanın sistematik olarak incelenip geliştirilmesinde etkili olabileceği görülmektedir. Öğretmen ve yöneticiler okullarda eylem araştırması yaparak; öğretim, öğrenme ve değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesi, çalışanların olumlu tutumlarının desteklenmesi, öğrencilerin yaşam koşullarına uygun değerler oluşturabilmesi, öğretmenlerin analiz güçlerini artırılması ve etkili bir okul yönetimi sergilenmesi gibi konularda önemli katkılarda bulunabilirler.

Eylem Araştırmasında Etik Sorunlar

Eylem araştırması gerçek yaşam koşullarında gerçekleştirildiğinden ve katılımcılar arası yakın ve açık bir iletişim gerektirdiğinden araştırmacılar araştırmalarını yaparken etik kurallara dikkat etmelidirler (O'Brien, 2001). Eylem araştırmalarında diğer araştırmalarda dikkat edilmesi gereken dürüstlük, gizlilik, sorumluluk ve adil paylaşım gibi tüm etik ilkelere uyulmalıdır (Uzuner, 2005).

McKernan (1991, 241) literatürde, birkaç istisna dışında (APA, 1967; Kemmis & McTaggart, 1988; Kemmis & Robottom, 1981; Hopkins, 1985; Simons, 1982) eğitim programı ve eylem araştırmalarına ilişkin etik tartışmalara pek yer verilmediği görüşündedir. Ancak son yıllardaki eylem araştırmalarına ilişkin yayınlarda (Sagor, 2000; O'Brien, 2001; Tomal, 2003; McNiff & Whitehead, 2006; Campbell & Groundwater - Smith, 2007) etik boyutun dikkate alındığı görülmektedir.

Tüm katılımcıların herhangi bir araştırmada haklarını bilmesi son derece önemlidir. Eylem araştırmacısı her zaman dürüst, gerçekçi ve adil olmalıdır (McKernan, 1991, 241). Aşağıdaki ölçütler eylem araştırmasının yönetim sürecinde temel etik ilkeler olabilir (McKernan, 1991, 241-242):

-
- Eylem araştırmasından etkilenen herkes, araştırmanın amaçları hakkında bilgilendirilme ve danışılma hakkına sahiptirler.
 - Eylem araştırması; ailelerden, yöneticilerden ve diğer katılımcılardan izin alınmadıkça yapılmamalıdır.
 - Hiçbir bireysel katılımcı araştırma raporunun içeriğini tek taraflı veto etme hakkına sahip değildir.
 - Dosya ve yazışmalar gibi tüm doküman ve belgeler resmi bir izin olmaksızın incelenmemelidir.
 - Telif haklarına tam anlamıyla dikkat edilmelidir.
 - Araştırmacı, bilgilerin gizliliğinden sorumludur.
 - Araştırmacılar, araştırma kayıtlarını korumak zorundadır ve istenmesi halinde bunları katılımcılara ve yetkililere vermek zorundadır.
 - Araştırmacı, araştırmaya katkıda bulunan tüm okul üyelerine (diğer öğretmenler, aileler, öğrenciler vb) hesap vermekle sorumludur.
 - Araştırmacı belirli aralıklarla araştırmanın gelişimini açıklamakla sorumludur. Bu ölçüt, problemin yeniden tanımlanması ve yeni ilgi alanlarını tanımlamak için devam eden şekillendirici değerlendirme ihtiyacını tatmin etmeye yardımcı olacaktır.
 - Araştırma, deneklere herhangi bir şekilde zihinsel ve fiziksel açıdan zarara neden olabilecek bir biçimde kesinlikle yapılmamalıdır (örneğin, haberi olmaksızın bir katılımcıya uyuşturucu vermek).
 - Araştırmacı araştırma sonuçlarını adilce açıklama/bildirme hakkına sahiptir.
 - Araştırmacı bilinen tüm katılımcılarla etik sözleşme yapmalıdır.
 - Araştırmacılar, araştırma sonuçlarından meydana gelen her türlü yayına isimlerini koyma hakkına sahiptirler. (Bu, yayınlardan kim faydalanacak? Raporda kimin ismi olacak? gibi hassas etik sorular için iyi bir cevap oluşturacaktır).

- Eylem araştırması sürecinde yukarıdaki etik ilkelere uyulması araştırma sürecine dâhil olan tüm katılımcılar için önemli olduğu söylenebilir. Çünkü gerek araştırma sürecinde gerekse araştırma sonrasında çıkabilecek olası sorunları engelleyebilir. Bu etik ilkeler, araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesine ve tamamlanmasına yardımcı olabilir.

Eylem Araştırmasının Öğretimde Kullanılması

Lewin'in eylem araştırması konusundaki fikirleri daha sonraki dönemlerde genel anlamda sosyal bilimlerde özelde ise eğitim alanında uygulanmaya başlanmıştır. Stephan Corey tarafından yapılan çalışmalar sonucunda eylem araştırması eğitim kurumlarında uygulanmaya başlayan bir araştırma modeli haline gelmiştir (Aydın, 2005, 247).

Eylem araştırması; öğretmen, yönetici ve diğer eğitim çalışanları tarafından yapılan ve okul düzeyinde karar vermeye yardımcı olan bir araştırma türüdür. Eylem araştırması günlük problemlerin okul düzeyinde çözümüne odaklanır (Wiersma, 2009, 12). Diğer bir ifadeyle, eylem araştırması günlük okul problemlerine çözüm oluşturmak için bilimsel yöntemlerin işe koşulmasıdır (Borg, 1987, 284).

Eylem araştırmaları, yöntem ve araştırma tasarımı açısından diğer yöntemlere göre daha özensiz olmakla eleştirilmesine rağmen (Borg, 1987, 284), yerel izleyiciler açısından son derece yararlı ve yüksek kalitede yerel bilgi üretebilir. Bu tür araştırmalar genellikle bütünleşmiş gruplar veya tek bir grup bazen de bir birey üzerinde yapılabilir. Ancak araştırma sonuçları araştırma literatüründe yer alan bilgilerle birleştirildiğinde ortaya çıkan sonuç yerel düzeyde karar vericiler için son derece ikna edici olabilir (Wiersma, 2009, 13)

Eliot (1991), eylem araştırmalarının öğretim ve öğretmenin mesleki gelişimini, program geliştirme ve değerlendirmeyi, araştırma ve düşünmeyi bir araya getirerek eğitim alanındaki uygulamaların araştırma yoluyla geliştirilmesine önemli katkılar yaptığını belirtmektedir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005, 306). Sagor (2000), eylem araştırmalarının, öğretmenin öğretme etkinliklerini geliştirdiğini dolayısıyla da öğrencilerin gelişimine büyük katkıda bulunduğunu ifade etmektedir. Hopkins (1993) ise eylem araştırmalarının, kendi uygulama süreçlerindeki sorunların varlığını algılayan ve bu sorunların çözümüne yönelik

adımlar atmak isteyen öğretmenler için uygun olduğunu belirtmektedir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005, 306).

Yerel uygulayıcılar, gerek araştırmanın tasarımında gerekse araştırmanın yapılışında belli başlı rollere sahiptirler. Eylem araştırmaları süreci, diğer araştırma yöntemlerindeki ilkeleri takip eder (Burke & Christensen, 2004, 10-11). Bu araştırmanın diğer araştırmalardan en büyük farkı diğer araştırmalar genellikle bir akademisyen tarafından yapılırken bu araştırma öğretmenler, yöneticiler, danışmalar, koçlar ve diğer eğitim çalışanları tarafından gerçekleştirilir (Rossman & Marshall, 2006, 165). Araştırmacılar bazen başa çıkamadıkları önemli sorunlar için üniversitelerden danışmalık alabilirler (Burke & Christensen, 2004, 10-11).

Eylem araştırmaları, öğretmenlere araştırma yöntemleri ve uygulamaları konusunda bilgi ve yeti kazanma olanağı vermenin yanı sıra, değişim olanakları ve seçenekleri konusunda daha bilinçli olmalarını sağlar. Eylem araştırmasına katılan öğretmenler kendi uygulamaları konusunda daha eleştirel ve titiz olabilmektedir. Eylem araştırmasında çalışan öğretmenler kendi yöntemlerine, algılarına ve anlayışlarına ve öğretme süreçlerine olan bütün yaklaşımlara daha dikkatli eğilebilmektedir (Köklü, 2001, 36-38).

Eylem araştırması, sonu olmayan bir süreçtir çünkü birçok araştırma tek bir araştırma sonunda tam olarak çözüme kavuşmamaktadır. Birçok eğitim bölgesinde, özellikle okulların sorunlarına çözüm getirmek amacıyla araştırmalar yapan birimler vardır. Ayrıca, birçok öğretmen ve yönetici, problemlerin çözümü için gerek şu an gerekse geçmişte karşılaştıkları sorunlar hakkında veri toplamaktadırlar. Eylem araştırması, bireyde, yaşam boyu bireysel ve örgütsel öğrenmeye ilişkin bir adanma ve araştırmanın bilgilendirilmiş eylemlere öncülük ettiği inancını gerektirir. Eylem araştırmaları yerel problemlerin çözümüne odaklanmış olsa da sonuçlar bazen yerel, bölgesel ve ulusal konferanslarda sunulabilir, bülten ve dergilerde yayınlanabilir. Araştırma sonuçları, eğitim araştırması yapan diğer topluluklarla paylaşılırsa sonuçlar yerel uygulamaların gelişimine destek olmak üzere genel eğitim bilgisi literatürüne eklenebilir (Burke & Christensen, 2004, 10-11).

Geleneksel olarak öğretmenlerin çoğu araştırma yapmaktan kaçınmakta ya da yapılan başka araştırmaların sonuçlarını kendi sınıflarında uygulamaya çalışmaktadırlar. Ancak araştırma koşulları aynı olmadığından sonuçların uygulamasında güçlüklerle

karşılaşmaktadırlar. Oysa öğretmenler, eylem araştırmasının kendilerine sunduğu yaklaşımla, kendi öğretim süreçlerine eleştirel bir gözle bakabilir, bu süreçle ilgili araştırma sorularını belirleyebilir, araştırmaya ilişkin veriler toplayabilir, bunları analiz edip kendilerini geliştirmeye yönelik adım atabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2009, 306).

Tartışma ve Sonuç

Tarihsel süreç içinde ele alındığında eylem araştırmalarının 1940'lı yıllarda Kurt Lewin'in çalışmalarıyla ortaya çıktığı, özellikle 1980'li yıllardan sonra birçok gelişmiş ülkede kullanıldığı ve bu konuda birçok yayın ve çalışma yapıldığı görülmektedir. Ülkemizde ise bu alana ilginin çok yeni olduğu yapılmış çalışma ve yayınların azlığından anlaşılmaktadır. Ancak yapılan çalışmaların eskiye oranla hızla arttığı görülmekle birlikte bu çalışmaların çoğunluğu akademisyenler tarafından gerçekleştirildiği söylenebilir. Diğer bir ifadeyle akademisyenler okullarda uygulayıcı konumunda olan öğretmen ve yöneticilere göre konuya daha fazla ilgi göstermektedir.

Eylem araştırması çalışmalarının azlığının sebepleri araştırmacıların mesleki kimliğine göre farklılık gösterdiği söylenebilir. Araştırmasının çok uzun zaman alması, geç sonuçlanması veya hiç sonuçlanmaması, sonuçlarının genellenememesi gibi eylem araştırmasının doğal özellikleri kısa zamanda yayın yapma kaygısı taşıyan akademisyenler için pek cazip olmayabilir. Ayrıca akademisyen ile uygulayıcılar arasındaki kopukluk uzun süreli bir işbirliği gerektiren eylem araştırmasının yapılmasının önündeki bir diğer engel olarak görülebilir.

Yıldırım ve Şimşek'e (2009, 306) göre öğretmenler geleneksel olarak araştırma yapmaktan kaçınmaktadırlar. Bu durum araştırma eğitimi eksikliğinden kaynaklanıyor olabilir. Karasar'a (2005) göre araştırma eğitimi; herkesin (herhangi bir birey, her düzeydeki yönetici ve uygulayıcılar, her düzeydeki bilim insanları) değişen ölçülerde, ihtiyaç duyduğu bir alanda araştırma yapabilme becerisi ve kültürünün kazandırılmaya çalışıldığı eğitimidir. Araştırma eğitimi, Türk Milli Eğitim sisteminde içerik, yöntem ve düzey bakımından yeterli değildir. Araştırma, genellikle lisans ve lisansüstü, özellikle de lisansüstü eğitimin temel işlevleri arasında kabul edilmektedir.

Bu kanının bu gün bile geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Karasar'a (2005) göre araştırma eğitiminin lisans ve lisansüstü düzeyde olması, ileri yaşlarda tutum ve davranış geliştirmesinin güçlüğü ve toplumun çok az kesiminin bu seviyede eğitim alabilmesi gibi sakıncaları taşımaktadır. Diğer taraftan, yeterli düzeyde lisans eğitiminde araştırma eğitimi almayan/alamayan öğretmenlerin veya diğer uygulayıcıların kendi çalışma alanlarında araştırma yapmalarını ve öğrencilerine araştırma eğitimi vermelerini beklemek pek akılcı görünmemektedir.

Eylem araştırmaları, bir olaya, kuruma veya kişilere özgü sorunları ele almaktadır. Günümüz eğitim kurumlarında öğretmenlerin yönetime katılmaması, öğrenci okul terkleri, devamsızlık (öğrenci/öğretmen), akran zorbalığı vb. konularda genel veya okula, sınıfa, öğretmene özel nitelikte olabilecek sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlara çözüm üretebilmek için öğretmenlere ve diğer uygulayıcılara genelde araştırma özelde ise eylem araştırması kültürü kazandırılması gerekmektedir.

Eylem araştırmaları başta öğretmenler olmak üzere birçok eğitim çalışanınun mesleğinde kendini tanıma ve geliştirme açısından oldukça önemlidir. Çünkü eylem araştırması sayesinde öğretmen kendine eleştirel gözle bakabilir, kendi durumunu saptayabilir, işbirliğinde bulunabilir, yeni teknikler geliştirip sorunlarına çözüm getirebilir, kendini geliştirebilir ve öğrencileriyle arasındaki diyalogu geliştirebilir. Ayrıca deneyimlerini diğer öğretmenlerle paylaşarak benzer sorunları yaşayanlara yardımcı olabilirler.

Belki de eylem araştırmaları, en önemli katkıyı öğretmenden çok, başta öğrenciye ve topluma yaptığı söylenebilir. Çünkü sürekli kendini yenileyen ve gelişmeleri takip eden bir öğretmenin yapacağı öğretim ve yetiştireceği nesil geleneksel yöntemleri kullanan öğretmenlere göre farklı olacaktır. Olumlu yönde olan bu farklılık daha iyi bir neslin yetişmesine dolayısıyla daha nitelikli bir toplumun oluşmasına katkıda bulunacaktır.

Bu yüzden eylem araştırmaları, öğretmene, öğrenciye ve topluma olan katkısından dolayı desteklenmelidir. Bu tür araştırmaları yapmaları için eğitim çalışanları özendirilmeli, maddi destek sağlanmalı ve yapılan araştırmaların sayısı artırılmalıdır.

Kaynaklar

- Acker, M. & Miller, C. (2002). An integrative model of action learning and action research: The Alchemy of Learning Organizations. New Orleans: Bu çalışma "American Educational Research Conference" da sunulmuştur. Erişim Tarihi: 01 Mayıs 2010, <http://www.leadership.fau.edu/facultyhomepages/AERA.pdf>
- Aydın, İ. (2005). *Öğretimde denetim: durum saptama, değerlendirme ve geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Burke J. & Christensen, L. (2004). *Educational research quantitative, qualitative and mixed approaches*. (2. edition). USA: Pearson Education, Inc.
- Borg, W. R. (1987). *Applying educational research: a practical guide for teachers*. New York: Longman, Inc.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Campbell, A. & Groundwater-Smith, S. (2007). *An ethical approach to practitioner research: dealing with issues and dilemmas in action research*. USA: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Cohen, L., & Manion L. (1996). *Research methods in education*. (4. edition). New York: Routledge.
- Cummings, T. G. & Worley, C. G. (1997). *Organization development & change*. (6.th edition). Cincinnati: South-Western College Publishing.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Ferrance, E. (2000). *Action research: themes in education*. USA: Northeast and Islands Regional Educational Laboratory at Brown University.
- Greenwood J. D. & Levin, M. (2007). *Introduction to action research: social research for social change*. (2. edition). USA: Sage Publications.
- Glanz, J. (1999). A primer on action research for the school administrator, *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 72, (5), 301-304. Erişim Tarihi: 19 Şubat 2012, <http://www.tandfonline.com/loi/vtch20>
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kemmis, S. (1988). Action research. in J. P. Keeves (Ed.). *Educational Research, Methodology, and Measurement: An International Handbook* (p.177-190). Oxford: Pergamon, Erişim Tarihi: 01 Ocak 2012, http://www.google.com/books?hl=tr&lr=&id=OwWlv3MPnL8C&oi=fnd&pg=PA167&dq=kemmis,+1988&ots=fe0NGsbFpT&sig=1P6yY3vmZUMfxgGIUXPG4_sevk#v=onepage&q=kemmis%2C%201988&f=false
- Köklü, N. (1993). Eylem araştırması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 26(2), 357-366.

- Köklü, N. (2001). Eğitim eylem araştırması – öğretmen araştırması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34(1-2), 35-43.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen yetiştirme ve mesleki gelişimde eylem araştırması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 425-433.
- Masters, J. (1995). The history of action research. Action Research Electronic Reader. Erişim Tarihi: 20 Nisan 2010, <http://www.behs.cchs.usyd.edu.au/arow/Reader/rmasters.htm>.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2006). *Designing qualitative research*. (4th edition). USA: Sage Publications, Inc.
- McNiff, J. (2002). Action research for professional development concise advice for new action researches. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2010, http://74.125.155.132/scholar?q=cache:Os511smluTIJ:scholar.google.com/+Action+Research+for+Professional+Development+Concise+Advice+for+New+Action+Researches&hl=tr&as_sdt=2000
- McNiff, J. & Whitehead, J. (2006). *All you need about action research*. UK: Sage Pub.
- McKernan, J. (1991). *Curriculum Action Research: A Handbook of Methods and Resources for the Reflective Practitioner*. (2. edition). London: Kogan Page Limited. Erişim Tarihi: 10 Nisan 2010, http://www.google.com/books?hl=tr&lr=&id=oTDcLyj9pUC&oi=fnd&pg=PR6&dq=mckernan,+1991&ots=MPrpDQdBA3&sig=O1bVm0XFe6_0pj1XmADwU4O15Xs#v=onepage&q&f=false.
- Miller, M. B.; Greenwood, D. & Maguire, P. (2003). Why action research? *Sage Publication, Action Research*, 1(1), 9-28.
- Norton, L.S. (2009). *Action research in teaching and learning: a practical guide to conducting pedagogical research in universities*. (1. edition). New York: Routledge
- O'Brien, R. (2001). *An overview of the methodological approach of action research*. R. Richardson (Editör). Theory and Practice of Action Research. Erişim Tarihi: 20 Nisan 2010, <http://www.web.net/~robrien/papers/arfinal.html>.
- Reason, P. (2001). *Learning and change through action research*. J. Henry (Editör). Creative Management. London: Sage. Publications.
- Sagor, R. (2000). *Guiding school improvement with action research*. USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Swann, C. (2002). Action research and the practice of design. *Massachusetts Institute of Technology Design Issues*, 18(1), 49-61.
- Thorne, C. & Qiang, W. (1996). Action research in language teacher education. *English Language Teaching Journal*, 50(3), 254-262.
- Tomal, D. R. (2003). *Action research for educators*. Usa: The Scarecrow Press, Inc.

-
- Uzuner, Y. (2005). Bař Makale: zel eğitmeden rneklerle eylem araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi zel Eğitim Dergisi*, 6(2), 1-12.
- Wiersma, W. (2009). *Research methods in education: an introduction*. (9. edition). USA: Pearson Education, Inc.
- Yıdırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Seękin Yayıncılık.
- Zuber-Skerritt, O. (2001). *Action learning and action research: paradigm, praxis and programs*. S. Sankara, B. Dick, ve R. Passfield (Editör). *Effective Change Management through Action Research and Action Learning: Concepts, Perspectives, Processes and Applications*. Lismore: Australia Southern Cross University Press, s. 1-20.

Extended Summary

Action Research in Educational Organizations

Adem BEYHAN

Introduction

One of research methods which education professionals (teacher, manager/administrator, specialist, etc.) can use to find solutions to unique problems for their own situations and provide professional development is action research. It is a type of research which participants try to define and solve their own problems and improve situation and is done with other employees together within scientific research processes. Action research is accepted as one of the qualitative research methods but it is possible to use both qualitative and quantitative data collection techniques. It is a specific research method, with the reasons such as focusing on solving the problems encountered in everyday life, the implementation small groups and the one who suffers from the problem can be researcher. It also can be used by many education professionals, particularly teachers.

The purpose of this conceptual and theoretical study is to examine facilities, types, validity and reliability, historical developments and implementation in educational organizations of action research method depending on literature survey.

Action research is used as a tool for school based program developing, professional development, system planning, restructuring of a school and making an evaluation. The most important goal of this type of research in educational filed is to understand the emerging facts in educational world and to try to improve by changing them systematically. Role of the researcher is to determine or explain the problem as accurate as possible. Here the aim is not to create generalizable laws for multiple cases, conversely to improve and change the case affected by results or solutions.

Action research consists of six steps which are respectively stating problem, collecting data, analyzing data, action planning, evaluating results, next action planning. This type

research is generally applied on an accessible small population such as one of the subjects taught in a school. The results are mostly not generalized therefore it is not an obligatory to work on a large population and to determine a random sampling. In action researches, it is not easy to stand neutral to the problem so it is quite important to get help from experts during planning the research, getting data, defining work group and carrying out the research to conduct the survey in properly. In action researches, internal validity ensures when multiple viewpoints are provided and it is often has low external validity as it is mostly implemented on a small and an intentional group.

Researchers should pay attention to ethical guidelines when they do action research as it is carried out in real-life conditions, requires close and open relationship between participants. In action research, all ethical principles, seen in all other types of researches, such as honesty, privacy, responsibility and fair sharing should be considered too. It is extremely important that all participants know their rights in any research and the researcher always should be honest, realistic and fair.

Action research helps teachers to gain knowledge and skill on research methods and practices and also it ensures teachers to be more conscious on exchanging opportunities and options. Teachers who conduct an action research can be more critical and rigorous on their practices and also they can make better evaluations about their own methods, perceptions and understanding and all approaches to the teaching process.

Action research is crucial for all educational employees especially for teachers in terms of self-knowledge and self-improvement. Because, through action research, teachers can look at themselves critically, define their own situation, cooperate with others, d themselves, develop new techniques and find solutions for their problems, set up a healthy dialogue with their students. Also they can help other teaches who have similar problems by sharing their experiences with other teachers.

Probably it can be said that action researches contribute especially students and society more than teachers. Because teaching methods and students of a teacher who follows improvements and renews himself will be totally different than those who use traditional methods. It is obvious that this positive difference will contribute to raise better generations and consequently to form more qualified society.